ECLI:LV:AT:2021:1230.SKA140221.2.L
Lieta Nr. 670016421, SKA-1402/2021
Administratīvo lietu departaments

Latvijas Republikas Senāts
RĪCĪBAS SĒDES LĒMUMS
Rīgā 2021.gada 30.decembrī

[1] Senātā saņemta pieteicēju /pers. C/ un ārstniecības iestādes „/pers. C/ – ģimenes ārsta prakse" blakus sūdzība par Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2021.gada 12.novembra lēmumu, ar kuru atteikts pieņemt pieteicēju pieteikumu. Pieteikumā ir lūgts:

1) atzīt, ka ģimenes ārste /pers. C/, konstatējot pacienta pārejošu darbnespēju un izdodot atzinumu darbnespējas lapas veidā, ir privātpersona;

2) atzīt, ka ārstniecības iestāde „/pers. C/ – ģimenes ārste" ir privātpersona gadījumā, ja šajā iestādē strādājoša ģimenes ārste ir konstatējusi pacienta pārejošu darbnespēju;

3) atzīt Veselības inspekcijas vadītāja 2021.gada 7.septembra lēmumu par prettiesisku faktisko rīcību un aizliegt to;

4) uzlikt pienākumu Veselības inspekcijai labot 2021.gada 5.jūlija atzinumu.

[2] Administratīvās rajona tiesas tiesnesis ir atteicies pieņemt pieteikumu.

Tiesnesis ir secinājis, ka pieteicējām nav subjektīvās tiesības vērsties tiesā ar prasījumu par atzinuma atcelšanu. Ministru kabineta 2001.gada 3.aprīļa noteikumu Nr.152 „Darbnespējas lapu izsniegšanas un anulēšanas kārtība" (turpmāk – Darbnespējas lapu izsniegšanas noteikumi) 12.2.apakšpunkts nosaka, ka ārstniecības iestādes vadītājam, saņemot Veselības inspekcijas atzinumu par darbnespējas lapas nepamatotu izsniegšanu, ir jāizdod rīkojums par attiecīgās darbnespējas lapas anulēšanu un izdotā rīkojuma apliecināta kopija jānosūta personai, kurai darbnespējas lapa tika izsniegta. Ģimenes ārstei kā ārstniecības iestādes, kura izdevusi anulējamo darbnespējas lapu, vadītājam, nav no objektīvajām tiesībām (materiālo tiesību normām) izrietošas tiesības prasīt, lai Veselības inspekcija pārvērtē atzinuma pamatotību vai labo to, attiecīgi – nav arī subjektīvo tiesību to apstrīdēt un pārsūdzēt tiesā.

[3] Pieteicējas ir iesniegušas blakus sūdzību, pārsūdzot tiesneša lēmumu.

Pieteicējas norāda, ka tiesnesis ir kļūdaini secinājis, ka kādas personas atzīšana par privātpersonu nav administratīvā procesā tiesā izskatāms pieteikuma priekšmets. Pieteicējas lūdz Senātu vērtēt, vai Senāta līdzšinējā praksē nostiprinātais pieņēmums, ka ģimenes ārsts un ģimenes ārsta ārstniecības iestāde, ja tā izsniedz darba nespējas lapu, ir iestāde administratīvā procesa likuma izpratnē, atbilst tiesību normās noteiktajam. Pieteicēju ieskatā ir pamats uzskatīt, ka arī tad, ja ģimenes ārsts vai ārstniecības iestāde nosaka darba nespēju un par to izsniedz apliecinājumu, tās rīkojas kā privātpersonas.

Pieteicējas norāda, ka nav tikušas nodrošinātas viņu tiesības uz taisnīgu tiesu. Proti, iestāde nav pieņēmusi un izskatījusi pieteicēju iesniegtos pierādījumus un paskaidrojumus, un nav atzinusi privātpersonas tiesības apstrīdēt iestādes faktisko rīcību. Atsevišķas normas trūkums, kas noteiktu personas subjektīvās tiesības iesniegt pieteikumu vai prasību tiesā tās tiesību aizskāruma gadījumā, nevar liegt personai tiesības uz tiesu. Tādēļ tiesnesis ir kļūdaini secinājis, ka pieteicējām subjektīvās tiesības nepiemīt tāpēc, ka tādas nav norādītas Darbnespējas lapu izsniegšanas noteikumu normās. Šādas tiesības ir paredzētas Satversmē un Administratīvā procesa likumā, tādēļ tiesneša veiktā selektīvā pieeja personu procesuālajām tiesībām nav pieļaujama.

Papildus pieteicējas norāda, ka ir jānošķir ārsta medicīnisks atzinums par personas darba nespēju no Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras izdota administratīva akta par slimības pabalsta saņemšanas gadījuma iestāšanās fakta konstatēšanu un pabalsta izmaksu, tādējādi papildus argumentējot, ka ģimenes ārsta darbībai nav publiski tiesisks raksturs.

[4] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 320.[1]pantu senatoru kolēģija var atteikties izskatīt blakus sūdzību, ja tā ir acīmredzami nepamatota.

Pārbaudot pārsūdzēto apgabaltiesas tiesneša lēmumu un blakus sūdzību, senatoru kolēģija rajona tiesas tiesneša lēmumu atzīst par pareizu un pamatotu, savukārt pieteicējas blakus sūdzību – par acīmredzami nepamatotu, ievērojot turpmākos apsvērumus.

[5] Strīds ir par pieteicēju subjektīvajām tiesībām pārsūdzēt tiesā Veselības ministrijas atzinumu (Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 8.punkts). Veselības ministrijas atzinuma tiesiskās sekas ir pienākuma uzlikšana ārstniecības iestādes vadītājam anulēt iepriekš izsniegtu darbnespējas lapu.

Darbnespējas lapa ir dokuments, kas konstatē apstākļus, kas ir par pamatu privātpersonai turpmāk saņemt slimības pabalstu un/vai cita veida valsts apmaksātus pakalpojumus. Šāds dokuments ir konstatējošs administratīvs akts, kas tiek izdots publisko tiesību jomā.

[6] Saskaņā ar Darbnespējas lapu izsniegšanas noteikumu 10.punktu darbnespējas lapu izsniedz ārstniecības iestādes ārsts vai ārsta palīgs. Tādējādi tiesību normas paredz, ka darbnespējas lapas izsniegšanā tiek pilnvarotas privātpersonas. Šo publisko pienākumu izpildē nav izšķirošas nozīmes tam, kāda ir ārstniecības iestādes organizatoriskā struktūra un forma. Tas, ka ārstniecības iestāde „/pers. C/ – ģimenes ārste" ir privātpersonas organizēta uzņēmējdarbība, nemaina to, ka darbnespējas lapas izsniegšanā ārstniecības iestāde darbojas publisko tiesību jomā un pakļaujas noteikumiem, kas regulē šo dokumentu izsniegšanu un anulēšanas kārtību. Izsniedzot darbnespējas lapu, tiesiskās attiecības starp pacientu un ārstu nevar būt balstītas uz privātautonomijas principiem. Proti, tās nevar būt balstītas uz brīvu vienošanos, kas ir tipiska privāttiesiskām attiecībām.

Tādējādi pieteicēju argumentus (formulēti kā prasījumi) par pieteicēju atzīšanu par privātpersonu nevar atzīt par pamatotiem. Tiesiskajās attiecībās, kas saistītas ar slimības lapas izdošanu un anulēšanu, nozīme ir izpildāmo funkciju raksturam, nevis funkciju izpildītāja formai un organizatoriskajai struktūrai.

[7] Ārstniecības iestāde, kura pilda publisku pienākumu, šo funkciju izpildē darbojas līdzīgi kā tipiska valsts pārvaldes iestāde. Tas nozīmē arī to,

ka tā pakļaujas valsts iestāžu uzraudzībai un dotiem norādījumiem, ņemot vērā tiesību normās paredzēto regulējumu.

Ārstniecības iestādes darbību saistībā ar darbnespēju lapu izsniegšanu uzrauga un kontrolē Veselības inspekcija.

Saskaņā ar Ministru kabineta 2008.gada 5.februāra noteikumu Nr.76 „Veselības inspekcijas nolikums" 3.1., 4.1., 4.18.apakšpunktu Veselības inspekcijas kompetencē ir uzraudzīt un kontrolēt ārstniecības iestādēm saistošo normatīvo aktu izpildi veselības aprūpes un darbspēju ekspertīzes jomā. Šo funkciju izpildei Veselības inspekcija veic ekspertīzes un sniedz atzinumus par veselības aprūpes un darbspējas ekspertīzes kvalitāti ārstniecības iestādē, neatkarīgi no tās īpašuma formas un padotības, kā arī veic citos normatīvajos aktos noteiktos uzdevumus.

Veselības inspekcijas atzinuma tiesiskās sekas nosaka Darbnespējas lapu izsniegšanas noteikumu 12.2.apakšpunkts, kas noteic, ka Veselības inspekcija sniedz atzinumu par darbnespējas lapas nepamatotu izsniegšanu.

[8] Senāta praksē jau iepriekš ir vērtēta Veselības inspekcijas sniegtā atzinuma juridiskā daba, un ir ticis tulkots Darbnespējas lapu izsniegšanas noteikumu 12.2.apakšpunkts. Atbilstoši Senāta skaidrotajam, ja ir saņemts Veselības inspekcijas atzinums par darbnespējas lapas nepamatotu izsniegšanu, darbnespējas lapu anulē tās ārstniecības iestādes vadītājs, kurā izsniegta darbnespējas lapa. Šis Veselības inspekcijas atzinums imperatīvi noteic administratīvā akta, kuru uz atzinuma pamata jāizdod ārstniecības iestādes vadītājam, saturu (*Augstākās tiesas 2015.gada 8.aprīļa lēmuma lietā Nr.SKA-686/2015 (A420195115) 6.punkts*). Saņemot Veselības inspekcijas atzinumu, ģimenes ārstam ir imperatīvs pienākums izdot rīkojumu par strīdus darbnespējas lapu anulēšanu (*Senāta 2020.gada 27.augusta lēmuma lietā Nr.SKA-215/2020 (ECLI:LV:AT:2020:0827.A420277613.6.S) 10.punkts*).

Darbnespējas lapu anulēšana ir darbība, kuras veikšana ir ģimenes ārsta imperatīvs pienākums un ģimenes ārstam nav paredzētas tiesības pārsūdzēt tiesā Veselības inspekcijas atzinumu. Veselības inspekcijas tiesības izriet no tās funkcionālās kompetences.

Secīgi, pildot valsts funkciju, ģimenes ārsts ir uzskatāms par iestādi, kurai ir pienākums pakļauties funkcionāli augstākas iestādes dotam atzinumam. Jebkurš strīds, kas rodas, ir risināms valsts pārvaldes ietvaros institucionāli vai funkcionāli augstākā iestādē, un šādi prasījumi nav pakļauti izskatīšanai administratīvajā tiesā. Administratīvās rajona tiesas tiesnesis ir pareizi norādījis, ka pieteicējām, nepiekrītot pastāvošajam regulējumam vai Veselības inspekcijas darbībai, ir iespējams vērsties Veselības ministrijā. Tas ir, strīdi ir risināmi nevis tiesā, bet valsts pārvaldes ietvaros.

[9] Nepamatota ir blakus sūdzībā paustā norāde, ka darbnespējas lapas izsniegšana nav administratīvs akts, jo tas pats par sevi tiesības nepiešķir.

Atšķirībā no privāttiesiska dokumenta, kas var saistīt tikai darījuma dalībniekus (ārstu un pacientu), darbnespējas lapa ir saistoša valsts iestādēm un citām privātpersonām (darba devējam). Turklāt tā iedarbības saturs ir precīzi noteikts tiesību normās un paredz, ka šāds administratīvais akts būs par pamatu valsts budžeta līdzekļu piešķiršanai un citu tiesisku seku radīšanai. Līdz ar to darbnespējas lapa nevar tikt pielīdzināta privāttiesiskam dokumentam.

[10] Apkopjot iepriekš minēto, secināms, ka darbnespējas lapas izdošanas un anulēšanas procesā ģimenes ārsts rīkojas, pildot publiski tiesiskas funkcijas un tam nepiemīt subjektīvas tiesības kā privātpersonai strīdēties par šo procesu. Ģimenes ārsts vai ģimenes ārsta prakse var aizstāvēt savas tiesības tiesā gadījumā, ja pret to vērstas sankcijas. Tomēr šāds process ir nošķirams no šajā lietā apskatāmā prasījuma.

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 320.[1]pantu un 338.panta astoto daļu, senatoru kolēģija

nolēma

Atteikt izskatīt /pers. C/ un ārstniecības iestādes „/pers. C/ – ģimenes ārsta prakse" blakus sūdzību par Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2021.gada 12.novembra lēmumu.

Lēmums nav pārsūdzams.

Senators V. Poķis Senatore J. Briede Senatore A. Kovaļevska